

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Eva Mihalinec

**Družbeni vidiki samskosti: primer oseb med 30. in 40. letom
starosti**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2018

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Eva Mihalinec

Mentorica: prof. dr. Alenka Švab

**Družbeni vidiki samskosti: primer oseb med 30. in 40. letom
starosti**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2018

Zahvaljujem se svoji mentorici prof. dr. Alenki Švab za vse nasvete in pomoč pri pisanju diplomske naloge.

Iskreno se zahvaljujem tudi svoji družini za podporo in spodbudo – Marko in Kiara, brez vaju mi ne bi uspelo.

Hvala tudi vsem intervjuvankam in intervjuvancem za sodelovanje.

Družbeni vidiki samskosti: primer oseb med 30. in 40. letom starosti

Z nastopom pozno moderne dobe se zahodne družbe srečujejo z novimi trendi v družinskem življenju – pluralizacijo, ki se kaže v novih oblikah partnerstva in starševstva, vse več posameznikov pa se odloča za samsko življenje. Kljub vsemu v družbi prevladuje imperativ partnerstva, kar samske označuje kot podrejeno družbeno kategorijo. Posledično se samskost označuje kot deviantnost, samski pa razvijajo različne strategije upravljanja s stigmatom. Način stigmatizacije je spolno specifičen – na ženske družba pritiska neposredno, medtem ko se moško samskost obravnava na bolj subtilen način. Ženske so torej precej bolj na udaru od moških, saj v družbi prevladuje podoba ženske kot žene in matere. Pogosto lahko zasledimo narativ, da imajo samski podporo, oziroma se jim stoji ob strani, kar nakazuje na dojemanje samskosti kot deviacijo od normativa partnerske zveze. Čeprav se večina samskih družbenih pritiskov ne zaveda, je željo po partnerstvu moč razbrati kot odziv na družbene norme in dominacijo partnerske zveze, ne pa kot željo po intimnosti.

Ključne besede: samskost, imperativ partnerstva, diskriminacija samskih, pozna modernost.

Social aspects of staying single: the case of persons aged between 30 and 40 years

With the advent of the late modern era, Western societies are confronted with new trends in family life - pluralisation which is reflected in new forms of partnership and parenting and more and more individuals decide to stay single. Nevertheless, the imperative of partnership prevails in society, which marks single persons as a subordinate social category. Consequently, being single is marked as a deviance, while single persons develop different stigma management strategies. The method of stigmatisation is gender-specific - the society is pressing on women directly, while single men are treated in a subtler way. Women are therefore substantially more discriminated than men since the image of women as wives and mothers dominates in society. Although most single persons are not aware of social pressures, the desire of partnership can be seen as the response to social norms and dominance of the partnership and not as a desire for intimacy.

Keywords: singleness, imperative of partnership, discrimination of single persons, late modernity.

Kazalo

1 UVOD	6
2 INDIVIDUALIZACIJA	7
3 SPREMEMBE V ŽIVLJENJSKIH POTEKIH V POZNI MODERNOSTI.....	9
3.1 Prehod iz otroštva v odraslost.....	10
3.2 Kreiranje identitete	11
4 PREOBRAZBA INTIMNOSTI	12
4.1 Sotočna ljubezen.....	12
4.2 Čisto razmerje.....	12
4.3 Plastična seksualnost	14
4.4 Serijska monogamija	14
5 SAMSKI KOT DRUŽBENA KATEGORIJA	15
5.1 Razlogi za samskost.....	15
5.2 Stigmatizacija	16
5.3 Konstruiranje pozitivne identitete	17
5.4 Odnos do samskega statusa	18
6 METODOLOGIJA.....	19
7 ANALIZA REZULTATOV.....	21
7.1 Samski stan in razlogi zanj	21
7.2 Spoznavanje partnerjev.....	24
7.3 Stereotipi.....	28
7.4 Pritiski družbe.....	32
8 DISKUSIJA IN SKLEP	36
9 VIRI.....	39
PRILOGA A: Vprašalnik	41

1 UVOD

Pričujoče diplomsko delo raziskuje status samskih v družbi. Ljudje smo družbena bitja, ki z interakcijo vplivamo na družbo kot celoto, hkrati pa ima tudi družba velik vpliv na posameznike, saj določa pravila, vrednote, moralo itd. Ti se sicer spreminjajo, še vedno pa je v ospredju imperativ partnerstva, ideja, da si ljudje najdemo partnerja,¹ se poročimo in imamo otroke.

V zadnjem času lahko opazimo porast števila samskih oseb, ki so presegle 30. leto starosti. Čeprav je takšnih samskih čedalje več, pa se kljub temu ustvarjajo družbeni pritiski, ki se v vsakdanjem življenju kažejo v obliki vprašanj, želja itd. Cilj diplomske naloge je ugotoviti, kako samske osebe doživljajo te pritiske in kakšne strategije oblikujejo v soočanju s stigmatom v družbi.

V nalogi se opiram na različne vire in raziskave, ki so bile opravljene na tem področju; preučila bom dela različnih avtorjev, ki so se s to tematiko že srečevali v preteklosti. Ugotavljala bom, kako individualizacija vpliva na porast samskosti, kakšne spremembe se pojavljajo v življenjskih potekih v pozni modernosti, kako se je preobrazila intimnost in kako je kategorizirana samskost.

V empiričnem delu ugotavljam, kako družba dojema samske med 30. in 40. letom starosti, ali samski svoj status dojemajo kot stigmo in kakšne razlike se kažejo glede na spol. Pri tem uporabljam kvalitativno metodo, in sicer 8 polstrukturiranih intervjujev. V tem delu raziskujem, kako samski gledajo na svoj status in kaj so razlogi zanj, na kakšen način spoznavajo partnerje, s kakšnimi stereotipi se soočajo in kakšne družbene pritiske čutijo.

V zaključnem delu rezultate svoje raziskave primerjam z že narejenimi raziskavami in ugotavljam podobnosti in razlike z njimi.

¹ Zaradi jasnosti in lažje berljivosti besedila v tej nalogi uporabljam moško obliko slovničnega spola kot inkluzivno in spolno nezaznamovano. Vključuje moške, ženske ter tudi vse druge družbene spolne kategorije in identitete.

2 INDIVIDUALIZACIJA

Po Ule je individualizacija proces, v kateri izginjajo predpisane življenjske oblike (spolne vloge, razredna pripadnost, oblike družin itd.), hkrati pa v njem razpadajo urejene, normalne biografije, življenjska vodila in orientacije. V družbeni položaj se ne rodimo več, temveč si ga sami pridobimo – to pa pomeni nenehen boj za omejene vire (Ule in Kuhar, 2003, str. 22).

Z nastopom pozno moderne dobe se zahodne družbe srečujejo z novimi trendi v družinskem življenju – pluralizacijo. Po Becku male družine postajajočasne zveze osamljenih posameznikov, kjer se jih obožuje in razvaja. Sodobno družbo opisuje kot odtujeno in detradicionalizirano, v kateri sta visoka stopnja tveganja in blagostanja. Prav slednje je razlog za spremembe v družinskih strukturah, predvsem vlogah moških in žensk – tradicionalne identitete se razkrajajo, v ospredje pa prihaja želja po samouresničevanju. Ta je precej neuresničljiva; ljudje iščemo idealno ljubezen, ki ne obstaja, prav to pa je razlog, da vanjo vlagamo čedalje več upanja (Beck in Beck-Gernsheim, 2006).

Pluralizacija se kaže v novih oblikah partnerstva in starševstva, vse več posameznikov pa se odloča za samsko življenje, v katerem sledijo želji po neodvisnosti in odkrivanju samega sebe.

V nasprotju z obdobjem do konca 19. stoletja, ko je za zakonsko zvezo veljalo, da kot moralni in pravni red ne sme biti podrejen načelom individualne svobode, se z individualizacijo odgovornost prenese na posameznika, ki se s tem osvobodi tradicionalnih pričakovanj, zunanjega nadzora in uveljavljenih norm – biografijo lahko ustvarja sam, s tem pa nase prevzame tudi breme pritiskov, ki to svobodo običajno spremljajo. Z individualizacijo se osvobodi ponotranjenih spolnih vlog, ki so veljale v modernih družbah, prisiljen pa je tudi v kreiranje lastne eksistence s pomočjo trga delovne sile, mobilnosti in izobrazbe – torej gre za določen splošni diktat in težnje. Pritiski vplivajo na ustrezno poklicno biografijo (mobilnost, izobraževanje), kar povzroča razpad prejšnjih oblik družine in novo formuliranje le-teh, saj se prisile na ta način ponotranjijo in sprejmejo kot del lastne osebnosti. Pri posamezniku je torej socialna mreža podrejena mobilnosti, ki jo zahteva trg delovne sile, identiteto pa prilagaja fleksibilni storilnosti (Beck in Beck-Gernsheim, 2006).

Beck meni, da se v pozno moderni odvijajo trije poglobitni procesi: povečanje izobraževanih možnosti, povečanje prostorske in družbene mobilnosti ter reflektivnost in načrtovanje lastne življenjske poti. Tu se pojavi paradoks: individualizacija je torej rezultat standardizacije

vsakdanjega življenja in postane institucionalna individualizacija. Institucije stavijo na posameznike (vsak je odgovoren zase); ti tako postanejo upravljavci svoje identitete (Beck in Beck-Gernsheim, 2006). Šori navaja, da se po Becku razvija kultura samega sebe, ki je povezana s samskostjo – tudi tam, kjer obstaja želja po razmerju, jo individualiziran življenjski stil ovira (Šori, 2015).

Čeprav je bila Beckova teorija precej odmevna, je bila na začetku 90. let prejšnjega stoletja deležna tudi precejšnjih kritik. Hradil meni, da ne moremo predvidevati, da bi število samskih preseglo število tistih, ki imajo drugačen status – individualizacija med drugim ne razloži življenjskih oblik posameznikov (v družini ali brez), ampak se osredotoča na vodene življenj posameznikov; po njegovo samski niso bolj individualizirani (Hradil², 1995, v Šori, 2015, str. 21).

Beck in Beck-Gernheim sta napovedala propad družbenega razreda na račun individualizacije (Beck, 2006), kar je ovrigel Bernardi z empirično raziskavo v letu 2009 v 18 evropskih državah (tudi v Sloveniji), s katero je prišel do zaključka, da razredne neenakosti vplivajo na življenjske možnosti v vseh obravnavanih državah (Bernardi³, 2009, v Šori, 2015, str. 22). Kritiki Beckove teorije se pridružujeta tudi Atkinson, ki meni, da je Beckova razredna analiza nezadovoljiva, ter Šori, ki opozarja, da je samskost pri Becku nejasno definirana (Šori, 2015, str. 23).

Bauman postmoderno vidi kot individualizirano, privatizirano različico moderne, kjer je posameznik sam odgovoren za uspeh; obdobje potrošništva se širi iz ekonomskega v zasebno območje, saj se na ljudi gleda kot na stvari, namenjene uporabi, in ne proizvodnji. Zveze so takočasne in prehodne, odnosi pa poblagovljeni (Bauman, 2003).

Kot meni Šori, teorije, omenjene zgoraj, izhajajo iz predpostavke, da je življenje v partnerstvu in družini bolj družbi koristno od samskosti, zato so do slednje precej negativno nastrojene. Gre torej za imperativ partnerstva – idejo oz. kar družbeno normo, da je življenje v partnerstvu boljše, da so samski ljudje neuspešni, osamljeni itd. Vse to se potem veže tudi na ideologijo o družini in materinstvu. Navajanje naraščanja enostarševskih družin, ločitev in enočlanskih gospodinjstev namreč lahko razumemo tudi kot pravico oz. možnost, ki prej ni obstajala (Šori, 2015).

² Hradil, S. (1995). *Die »Single- Gesellschaft«*. Muenchen: C.H. Beck

³ Bernardi, F. (2009). *Globalisation, individualisation and the death of social classes: an empirical assessment for 18 countries*. Bamberg: TransEurope Project

3 SPREMEMBE V ŽIVLJENJSKIH POTEKIH V POZNI MODERNOSTI

Posamezniki so v pozni modernosti prisiljeni sprejemati vse več osebnih odločitev, ki vplivajo na življenjske poteke, s čimer se povečuje različnost individualnih življenjskih načrtov, hkrati pa tudi tveganje. Glede na to je opaziti pluralnost različnih oblik družine in življenjskih skupnosti, odločitve za njih pa se preložijo na ramena posameznikov. Te izbire so vse bolj legitimne in normalizirane, hkrati pa predstavljajo tudi breme. Razmere, v katerih poteka individualizacija, otežujejo trajnostno vodenje življenja. Osvoboditev od tradicionalnih vezi, ki jih predstavljajo družina, razred, rod, družbeni sloj, religija itd. pomenijo tudi izpostavitve razmeram na trgu dela, a tudi medijskemu in potrošniškemu trgu ter drugim oblikam nadzora. Življenje posameznika oblikujejo in nadzorujejo sekundarne institucije in avtoritete z modnimi smernicami, stili, trgi in trendi (Ule in Kuhar, 2003).

Normalna biografija tako postane začasna (Ule in Kuhar, 2003, str. 26). Izoblikujeta se dva pola: na pozitivnem lahko opazimo boljši življenjski standard, daljšo pričakovano življenjsko dobo, višjo izobrazbeno raven, boljšo informiranost, porast storitev (zdravstvene, socialne, tržne ...), na negativnem pa višje tveganje za brezposelnost oz. podzaposlenost, pomanjkanje časa, prezaposlenost itd. (Ule in Kuhar, 2003).

Ule in Kuhar opažata, da ima družba do posameznikov precejšnja pričakovanja – v sodobnem svetu moramo biti sposobni načrtovati in usmerjati svoje življenje tako v sedanjosti kot prihodnosti, kar pa se pogosto izkaže za prezahteven projekt. Posledično so individualizirani posamezniki bolj odvisni od družbenih okoliščin, kot so bili v tradicionalnih družbah; hitro se namreč spreminjajo tako trenutne priložnosti, ponudbe in povpraševanja, kot tudi mediji, tržno oglaševanje itd. Izoblikujejo se nove strategije delovanja, od katerih sta problematični predvsem dve, in sicer:

- površinsko dojetje problemov zaradi oteženih možnosti odkrivanja jedra težav – posamezniki zaznavajo samo simptome, ne pa tudi vzroke problemov; posledično narašča število ločitev in menjava partnerjev;
- življenje se fragmentira; število interesnih sfer raste zaradi vse večjega pritiska trga in ponudbe – pojavljajo se novi trendi, smernice, dejavnosti, stili. Dolgoročne življenjske strategije so onemogočene zaradi vse večje ponudbe (Ule in Kuhar, 2003).

Ule in Kuhar menita, da tržni model postmodernega življenja predpostavlja družbo brez družin in otrok. Posameznik naj bi pozornost usmeril vase in energijo usmeril v lastno kariero, urjenje telesa, negovanje, športno udejstvovanje, fitnes, samoizpopolnjevanje, samorealizacijo, skrb za zdravo telo, jogo, meditacijo, potovanja. Zahteve po neodvisnosti sovpadajo s tržnimi zahtevami po idealnih podobah, ki nas interpelirajo iz medijev (Ule in Kuhar, 2003).

3.1 Prehod iz otroštva v odraslost

Zaporedje in načrtovanje prehodov med otroštvom in odraslostjo se fragmentirata. Meja med njima je precej zabrisana; odlaša se z ustvarjanjem lastne družine, na drugi strani pa se že v otroštvu vstopi v potrošništvo, ki je domena odraslih, kar gre pripisati predvsem podaljševanju šolanja in izobraževanja. Odlša se torej z vstopom v trajno obliko zaposlitve in prav tako z rojevanjem otrok, hkrati pa je potrebno intenzivno izobraževanje. Tako opažamo podaljševanje otroštva in s tem odvisnost od izvornih družin, kar pa je v nasprotju z racionalnimi izbirami ter odgovornostjo. Pluralnost izbir povzroča nove stiske in iskanje identitete (Ule, 2008).

Statusi prehoda so se radikalno strukturno spremenili. Mladi ne odraščajo več pod pritiskom ustvarjanja »normalne« biografije, ampak ustvarjajo nove variacije. Življenjski poteki se nenehno prilagajajo, odvisni so od strukture in njene spremembe, značilna je tudi reverzibilnost in LAT faza – podaljševanje mladosti (življenje pri starših se podaljšuje, hkrati pa se živi ločeno od njih) (Ule, 2008).

Raziskava je pokazala, da mnogi post-adolescenti odlagajo aktivno seksualno življenje – razlog je v zaposlenosti s svojim življenjem in izobraževanjem ali pa v visokih standardih glede partnerstva (Du Bois-Reymond, 1998).

Walther in Schatlof razlikujeta tri tipe življenja mladih odraslih:

- deljena življenja. Gre za aspekt odraslosti na eni strani, npr. razvoj kariere, in aspekt mladosti na drugi strani, npr. življenje pri starših;
- neodločena življenja. Pri teh posameznikih ni stabilnosti, ne sodijo ne k odraslim ne k mladim (npr. partnerska zveza ni stabilna, ni stalne zaposlitve itd.);

- nihajoča življenja. Posamezniki zavestno nihajo med obema statusoma (npr. so ekonomsko neodvisni, hkrati pa se udeležujejo dejavnosti mladih, koncertov, zabav itd. (Walther in Schatlof⁴, 2001, v Ule, 2008, str. 243).

3.2 Kreiranje identitete

Pozno moderna družba je družba negotovosti in visokega tveganja, v kateri je na voljo množica izbir. Posameznik je torej primoran h kreiranju lastne biografije brez osrediščenosti, torej dodeljenega statusa, ki bi ga umeščal v družbeni kontekst, kar pogosto pripelje do krize identitete (Giddens, 2000).

Po Giddensu se reflektivnost modernosti širi na bistvo jaza – nastane koncept reflektivnega projekta jaza, izbiranje življenjskih stilov, družbenih vlog in biografij (Giddens, 2000). Identitete so izpodrinile enotni, suvereni jaz, s tem pa postale proces in ne danost. Posledica je krhka in hibridna identiteta, ki je hkrati tudi kompleksna in protislovna (Weeks, 1995). Giddens meni, da so spremembe v intimni sferi povezane s spremembami v javni sferi. Identiteta je vse bolj odprta in zato problematična, saj ni več jasnih smernic. Gre za nenehno preizpraševanje (kdo sem kot ženska/ moški?), pa tudi za večjo skrb za telo, ki igra izjemno pomembno vlogo. Sebstvo je projekt, za katerega je vsak odgovoren sam (Giddens, 2000).

⁴ Walther, A. in Schlathof, A. (2001). *Misleading Trajectories: Transition Dilemmas of Young Adults in Europe*. *Journal of Youth Studies*, 4 (1)

4 PREOBRAZBA INTIMNOSTI

Romantična ljubezen kot taka je plod modernosti oz. jo le-ta spremlja. Po Giddensu je ljubezen, ki temelji na intimnosti, nastala šele v poznem 18. stoletju; v predmodernem obdobju je takšno ljubezen onemogočalo okolje, v katerem je bila večina zakonov dogovorjenih na podlagi ekonomskega faktorja. Pojem romantične ljubezni sovpada s pojavom jaza in njegove reflektivnosti, kar omogoča ljubezen in potrditev drugega. Nujno jo je treba razločevati od strastne ljubezni, ki je veliko manj kulturno specifična. Pojav intimnosti je močno povezan s procesom demokratizacije zasebne sfere – tako med moškimi in ženskami, otroki in starši in drugimi čistimi razmerji, ki temeljijo na spoštovanju posameznikovih stališč in lastnosti (Giddens, 2000).

Švab meni, da se intimnost v vsakdanjem življenju radikalno spreminja, se aktualizira, pomeni pa se intenzivirajo. Opozarja na interpretativno divergenco družbenih teorij zasebnosti in umanjkanje konsenza o spremembah v zasebnosti (Švab v Giddens, 2000, str. 205).

4.1 Sotočna ljubezen

Sotočna ljubezen je dejavna, odvisna ljubezen, ki predpostavlja enakost pri čustvenem dajanju in sprejemanju in se razvije le toliko, kolikor se razvije enakovredna, obojestranska intimnost. Partnerja v kontekstu takšne ljubezni delujeta kot avtonomna subjekta, moč med njima pa je enakomerno prerazporejena, kar je v nasprotju z romantično ljubeznijo, ki je glede na pripadnost spolu vselej neuravnotežena. Sotočna ljubezen torej predstavlja model čistega razmerja (Giddens, 2000).

4.2 Čisto razmerje

Giddens razvije tezo o čistem razmerju, ki je del preobrazbe intimnosti, pomeni pa razmerje, v katerem sta posameznika zaradi stika samega in dokler imata od njega korist in v katerem najdeta oba partnerja zadovoljstvo; ko le-to izgine, se prekine tudi razmerje. V čisto razmerje se je pogosto spreminjala tudi zakonska zveza, takšno razmerje pa se pojavi tudi v drugih kontekstih spolnosti (Giddens, 2000).

Kot omenjeno, pojav takšnih razmerij zazna tudi Bauman – poimenuje jih virtualna razmerja – ki pa jih poveže s pretiranim potrošništvom in individualizmom. Razmerja se končajo, ko posamezniki v njih ne najdejo več zadovoljstva (Bauman, 2002).

V raziskavi, ki jo je Šori opravil leta 2015, se je izkazalo, da koncept čistega razmerja bolj sprejemajo ženske, pa tudi samski z višjim socioekonomskim statusom – v nasprotju z Baumanovo tezo se pri njih ni pokazalo, da bi bili njihovi odnosi bolj poblagovljeni (Šori, 2015).

Giddens čisto razmerje kot idealni tip razdeli na več elementov:

- razmerje, ki ni več pogodbeno, kot je bila nekoč zakonska zveza, temveč je prosto bremen družbenega in ekonomskega sveta. Romantična ljubezen je namreč osnovni motiv za poroko, zakon pa je osnovan na intimnih stikih in emocionalne zadovoljitve;
- razmerje, ki obstaja le samo po sebi; težko ga je vzpostaviti in vzdrževati;
- odprto in reflektivno razmerje, ki je močno povezano z reflektivnim projektom jaza (refleksivnost se odraža tudi na bistvo jaza – v svetu neskončnih izbir so se posamezniki prisiljeni pogajati glede izbire življenjskih stilov);
- medosebna zavezanost zavzema osrednjo vlogo – recipročnost je jedro čistega razmerja;
- intimnost je pogoj za dolgotrajno razmerje, ki pa je ne gre zamenjati z zasebnostjo;
- medosebno zaupanje si je treba pridobiti in je povezano z intimnostjo;
- diadno razmerje, ki vpliva tudi na druga razmerja (otroci ...), ki pa deloma niso čista razmerja (Švab v Giddens, 2000, str. 214).

Koncept Giddensovega čistega razmerja je doživel tudi kritike. Jamieson namreč meni, da pri intimnih odnosih ne gre toliko za enakopravnost kot za neodvisnost in hierarhijo – vzrok je neenakost med spoloma. Čisto razmerje je po njenem mnenju izjema in ne pravilo, Giddensu pa očita osredotočanje na zahodni svet, kjer ni prevelikih ekstencialnih vprašanj (Jamieson, 1998). Švab Giddensovo in Jamiesonovo teorijo predstavi kot dva komplementarna elementa – oba avtorja predstavi svoj segment. Jamieson bolje predstavi strukturne vidike, ki presegajo idealnotipskost čistega razmerja, Giddens pa sistemsko pojasnjuje dejavnike, ki spreminjajo intimna razmerja (Švab v Giddens, 2000, str. 217).

Goody Giddensu očita neupoštevanje preteklih razmerij, namreč da so se tudi včasih poročali iz ljubezni (Goody, 2003), Harris pa meni, da Giddens generalizira in ne upošteva razlik med premožnimi in revnimi, hkrati pa je podvržen esencializmu (Švab v Giddens, 2000, str. 219).

4.3 Plastična seksualnost

Po Giddensu je plastična seksualnost osvobodjena potreb po reprodukciji, s tem pa tudi patriarhata in sorodstva in je posledica razvoja kontracepcije in nadziranja števila otrok. S tem se je ženska otresla moške nadvlade in dosegla emancipacijo na tem področju. Ker reprodukcija ni več glavni cilj spolnosti, tudi heteronormativnost izgubi svoj pomen, s tem pa začnemo priznavati različne življenjske sloge (Giddens, 2000).

Spolnost postaja osvobodjena zunanjih prisil in avtonomna v rokah posameznikov; ker je ločena od reprodukcije, postane esenca čistega razmerja. Pomembna je le zadovoljitev posameznikov. Spolna emancipacija pomeni torej integracijo plastične seksualnosti in reflektivnega projekta jaza (Giddens, 2000).

4.4 Serijska monogamija

Za tradicionalno monogamijo velja, da imamo v življenju le enega partnerja. Nasprotno pa se je uveljavil koncept serijske monogamije, ki zajema biografije z več zaporednimi ekskluzivnimi partnerskimi zvezami. Porast serijske monogamije potrjuje tudi povečano število ločitev. V pozni moderni lahko opazimo tudi pluralizacijo oblik partnerskih zvez. Število porok upada, medtem ko narašča število kohabitacij, reorganiziranih družin in enostarševskih ter istospolnih družin (Šori, 2015). Tudi v Sloveniji je moč opaziti upadanje števila porok, zviševanje starosti ob prvi poroki, naraščanje števila neporočenih in porast ponovnega poročanja (SURS, 2018). Pri tem velja omeniti, da statistika ne obravnava odnosa LAT (Living Apart Together), kjer partnerja živita tako skupaj kot narazen. Raziskava iz leta 2011 je pokazala, da v starostnem obdobju med 18 in 49 let v partnerskem razmerju ne živi 17 % moških in 15 % žensk, pri generaciji od 18 do 24 let pa je to prevladujoč način partnerskega življenja (Bernik in Klavs, 2011, str. 72).

5 SAMSKI KOT DRUŽBENA KATEGORIJA

V pozni moderni ima samskost še vedno negativno konotacijo. Teoretiki poudarjajo partnerstvo kot »koristnejše« za družbo in hkrati svarijo pred razkrojem družine z navajanjem podatkov o naraščanju ločitev, enostarševskih družin in enočlanskih gospodinjstev. Šori meni, da je naštetu zgolj posledica pridobljenih pravic – možnosti prekinitve nekonstruktivnega odnosa (Šori, 2015).

V popularni kulturi je samskost prikazana kot najbolj banalno, kot posameznice, ki v postelji uživajo z banjico sladoleda, se hihitajo s prijateljicami, imajo čas za razvajanje in popoln nadzor nad televizijskim daljinskim upravljalcem. Samskost se v starostnem obdobju 20–30 let dojema kot prehodno obdobje, preden se ustalimo s partnerjem. V tem času je samskost sprejemljiva kot priložnost, da najdemo sebe. Ta narativ s koristjo uporabljajo predvsem ženske, da se izognejo pomilovanju okolice (kot vzrok za samskost navajajo bodisi kariero bodisi iskanje same sebe), kljub temu pa v družbi pri omembi samskosti najdemo konotacijo neuspeha (Macvarish, 2006). Mnogo žensk je s svojim samskim statusom zadovoljnih, vendar pa jih je groza, da bi samske tudi ostale, predvsem zaradi nerazumevanja okolice oz. pomanjkanja nadzora nad tem (Macvarish, 2006).

V sodobni družbi se povečuje zakonska zveza in partnerstvo, kar mnogi, med njimi tudi samski, sprejemajo povsem nekritično. Po obstoječi mitologiji najti sorodno dušo pomeni transformativno izkušnjo: oseba, ki se poroči z idealnim partnerjem, postane srečna in izpolnjena tako v emocionalnem kot družbenem smislu. Samski, še posebno tisti z izpolnjenim življenjem, to mitologijo spodkopavajo. Predsodki proti samskim tako vzdržujejo družbeni red (De Paolo in Morris, 2006).

5.1 Razlogi za samskost

Šori v svoji raziskavi ugotavlja, da ima večina samskih željo po partnerstvu, ta želja pa z višanjem starosti in izobrazbe upada; predvsem ženske si po 40. letu manj želijo partnerske zveze. Najpogostejši odgovor na vprašanje o vzrokih za samskost je, da še niso našli ustreznega partnerja. Večina samskih svojo samskost doživlja kot osebni in osebnostni problem in ne reflektirajo širših družbenih okoliščin, kot je npr. imperativ partnerstva. Šori

doda še štiri tipe individualnih refleksij: samskost kot rezultat širših družbenih pogojev, kot splet življenjskih okoliščin, kot sprejeto življenjsko obdobje in kot izbira. Te se pogosto prepletajo med seboj (Šori, 2015).

5.2 Stigmatizacija

Še posebno za ženske je bila samskost dolgo znak anomalije. Normativna ženskost je bila povezana z zakonsko zvezo in materinstvom, samske ženske pa so predstavljale deviantnost (Simpson, 2016, str. 386).

Več avtorjev v zadnjih desetletjih opaža pojav »nove samske ženske«. Kot poudarjata Beck in Giddens, se v pozni modernosti izgubi gotovost zakonskega življenja do smrti, kar povzroči diverzifikacijo identitet posameznikov (Beck in Giddens v Simpson, 2016, str. 386); ta pa se kaže v kulturni reprezentaciji samskosti žensk. Hiper-vidnost samskih žensk v zahodni popularni kulturi od sredine 90. let prejšnjega stoletja je pripomogla k sprejemanju in celo povečevanju samskosti žensk (Taylor⁵, 2012, v Simpson, 2016, str. 386).

Po Goffmanu se sebstvo razvije skozi družbene norme, še posebno skozi družbene interakcije, kar se med drugim kaže v negativnih reakcijah na posameznike, ki odstopajo od družbenih pričakovanj – potencialno se jih označi kot deviantne in stigmatizira. To lahko sproži različne strategije, s katerimi se stigmatizirani spopade s svojim položajem (Goffman, 2008).

Identiteta se po Taylorju kreira znotraj družbene relacije moči, ki jo umešča kot dominantno ali podrejeno (Taylor, 2012, v Simpson, 2016, str. 388). Če torej partnerstvo vzamemo kot družbeno kategorijo, samskost že dolgo veja za podrejeno, še posebno v primeru žensk.

Heteroseksualna razmerja zavzemajo osrednjo pozicijo normativnih praks seksualnosti, saj so močno pod vplivom ideologije ustvarjanja zakonske zveze in družine. Le-ta temelji na predpostavki, da si vsakdo želi seksualnega partnerstva, ki je edino resnično pomembno partnerstvo, hkrati pa so posamezniki v takšnem razmerju srečnejši in bolj izpolnjeni od posameznikov, ki takega razmerja nimajo. Samskost je torej deviantna, samski pa so označeni kot Drugi, kot stigmatizirana identiteta; pogosto morajo zagovarjati svoj status, ki se ga dojema kot problematičnega (De Paolo in Morris, 2006; Simpson, 2016). Zlasti ženske svoj

⁵ Taylor, A. (2012). *Single women in popular culture: The limits of postfeminism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

samski stan dojemajo kot osebni neuspeh (Sharp in Ganong, 2011), v družbi pa so pogosto označene kot »stare device«. Samski moški imajo sicer boljši status v družbi od samskih žensk, vendar so pogosto označeni kot »mamini sinčki« (Cargan in Melko⁶, 1982, v Budgeon, 2008, str. 308).

5.3 Konstruiranje pozitivne identitete

Čeprav je v zadnjih desetletjih moč opaziti dramatične spremembe v življenju, predvsem žensk, v raziskavi iz 2016 še vedno prevladujejo negativni stereotipi glede samskosti. Diskurz romantične ljubezni kot usode potrjuje željo samskih žensk po razmerju, hkrati pa ji odvzema odgovornost za samskost. Podobno velja za posvečanje karieri kot vzrok za samski stan. V skladu z dominantnim diskurzom narativi samskih kažejo na dojetanje samskega življenja kot alternativo in ne deviantnost. Na ta način se konstruira pozitivna identiteta – ena od mnogih strategij je tudi poudarjanje vezi z družino in prijatelji, kar samskim daje občutek vrednosti (Simpson, 2016). Samski imajo tako precej bolj razvito egocentrično omrežje; pogosteje in globlje od poročenih so v kontaktu z družino, sorodniki, sosedi in prijatelji (Sarkisian in Gerstel, 2016).

Simpson ugotavlja, da se samski pogosto zatečejo k poudarjanju prednosti samskega življenja kot obrambni mehanizem pred pomilovanjem okolice – samskost se namreč asociira z izoliranostjo in osamljenostjo ter zato ranljivostjo. Taki narativi kažejo na vztrajnost prioritiziranja partnerstva, pa tudi na izključitev samskih iz družbenega okolja parov (Simpson, 2016). Reynolds in Wetherell opazita štiri vzorce dojetanja samskosti: samskost kot osebna pomanjkljivost, samskost kot družbena izključenost, samskost kot neodvisnost in izbora in samskost kot samorealizacija in dosežek (Reynolds in Wetherell, 2003).

Čeprav raziskave kažejo, da se je število samskih v družbi povečalo, se samskost še vedno dojema kot nekaj negativnega, samski pa sebični, nezreli in neodgovorni (Sullivan, 2006, Reynolds in Wetherell, 2003).

Zato se samski, ki se soočajo s stigo, zatečejo k strategiji distanciranja od ideala življenja v dvoje in s tem zakrivajo diskrepanco med osebno in družbeno identiteto. Samskost tako predstavijo kot izbiro, pot za uživanje v življenju brez obveznosti, svobodnega duha,

⁶ Cargan, L. in Melko, M. (1982). *Singles: Myths and Realities*. London: Sage

kreativnosti in samozavesti. Strategije, ki jih samski uporabljajo, so upodabljanje samskosti kot status, poln možnosti, razvoja kariere, sklepanja prijateljstev in osebne rasti, hkrati pa kritizirajo mit o romantični ljubezni, ki je idealiziran (Budgeon, 2008).

5.4 Odnos do samskega statusa

Raziskave kažejo, da kot najbolj pozitiven vidik samski navajajo osebno svobodo in avtonomijo (Šori, 2018, Budgeon, 2008). Šori dodaja, da to v večji meri velja za ženske kot za moške; ženske tudi na splošno prepoznavajo več pozitivnih vidikov.

Kot negativno plat samskega statusa samski vidijo v pomanjkanju intimnosti, osamljenosti in nerednem spolnem življenju. Odgovori se glede na spol tu ne razlikujejo; več moških kot žensk občuti le osamljenost (Šori, 2015).

Slovenska raziskava je pokazala, da pri samskih samska obdobja prevladujejo nad obdobji partnerskega življenja; da četrtnina samskih nima izkušenj s partnerskimi zvezami; da pri ženskah interes za partnerske zveze z leti upada; da ima večina izkušnje z večletnimi partnerskimi zvezami; da so samski raje samski kot v slabi partnerski zvezi; da je naklonjenost partnerskim zvezam velika; da samski menijo, da partnerske zveze ne odvzemajo svobode; da prevladuje ideal romantične ljubezni; da se samski pogosto prepričujejo o previsokih zahtevah glede partnerja; da poroka za večino ne pomeni potrditve prave ljubezni in da imajo samski več spolnih partnerjev in manj spolnih odnosov (Šori, 2015).

6 METODOLOGIJA

V empiričnem delu naloge sem želela odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Kako družba dojema samske ljudi med 30. in 40. letom starosti?
2. Če so samski stigmatizirani, kako to občutijo?
3. Ali obstaja razlika v obravnavi samskih glede na spol in kako se kaže?

Da bi pridobila odgovore, sem izbrala kvalitativno metodo, in sicer polstrukturiran poglobljen intervju. Intervjuvancev je bilo 8, od tega 4 ženskega in 4 moškega spola zaradi ugotavljanja morebitne spolne specifičnosti. Postavila sem pogoj, da morajo biti samski vsaj 1 leto, niso bili nikoli poročeni, nimajo otrok ter da so stari med 30 in 40 let (Tabela 6.1).

Tabela 6.1: Intervjuvanci

	Ime	Spol	Letnica rojstva	Kraj bivanja	Čas samskosti	Zaposlen/nezaposlen	Izobrazba
1	Ida	Ž	1986	Veliko mesto	2 leti	Zaposlena	VI/2
2	Mateja	Ž	1978	Veliko mesto	Več let	Zaposlena	V
3	Ana	Ž	1983	Veliko mesto	2 leti	Zaposlena	V
4	Daša	Ž	1986	Veliko mesto	Več let	Zaposlena	VII
5	Maj	M	1980	Kraj	4 leta	Zaposlen	V
6	Miha	M	1977	Kraj	20 let	Zaposlen	V
7	Patrik	M	1980	Manjše mesto	3 leta	Zaposlen	VI
8	Žan	M	1982	Veliko mesto	2 leti	Zaposlen	V

Povprečna starost intervjuvancev je 35,5 let, večina jih prihaja iz velikega mesta (Maribor, Ljubljana – 5 intervjuvancev), vsi so zaposleni, večina (5 intervjuvancev) pa ima V. stopnjo izobrazbe. Čas samskosti variira od 2 do 20 let.

Vsi intervjuji so bili izvedeni v februarju 2018. Ker sem intervjuvancem zagotovila anonimnost, so imena spremenjena. Intervjuji so bili posneti, nato pa transkribirani. Osnova

analize je postopek klasifikacije in oblikovanja abstraktnejših pojmov iz empirično pridobljenih izjav, naslednji korak pa je odprto kodiranje – postopek kategoriziranja podatkov, ki jim pripišemo isti pojem in jih s tem ločimo od ostalih kategorij. Pojmi so nato definirani oz. jim je določen pomen; kategorije pa nato primerjamo med seboj in jih razporedimo v domnevne odnose (Mesec, 1997).

7 ANALIZA REZULTATOV

Vprašanja sem razdelila v štiri sklope. V prvem sem ugotavljala, kako samski dojemajo svoj status in kaj je razlog, da so samski. Drugi sklop je bil namenjen spoznavanju družabnega življenja intervjuvancev, tretji pa stereotipom in predsodkom družbe glede samskih. V zadnjem sklopu sem preučevala, s kakšnimi pritiski okolice se soočajo samski in kako nanje odreagirajo.

7.1 Samski stan in razlogi zanj

V tem delu sem ugotavljala, kaj je razlog za samskost intervjuvancev in kako svoj samski stan doživljajo; želela sem izvedeti, ali bivanjska ureditev vpliva na občutek osamljenosti.

Razlogi za samskost so pri ženskem delu intervjuvancev precej različni; Ida in Daša še nista spoznali prave osebe, s katero bi si ustvarili trajnejše razmerje, Ana je dolgo prebolevala prejšnjo zvezo in se zdaj posveča izključno karieri, Mateja pa svojo samskost pripisuje svoji obliki telesa (ker je debela, po njenem težje dobi partnerja) in strahu (zveze niso idealne in razpadajo, veliko je varanja).

Tudi Miha in Žan še nista našla prave osebe. Maj je je samski zaradi svojih negativnih čustev, ki izhajajo iz otroštva in napačnega pristopa do ženskega spola, Patrik pa pravi, da sta možna dva razloga – da je sam prevelik sanjač ali pa čas preveč posveča drugim in premalo sebi.

Pri obeh spolih je mogoče opaziti, da razlog za samskost pripisujejo sebi (niso našli prave osebe, krive so njihove karakterne lastnosti; samo Mateja kot dodatni razlog navede svoj videz).

"Nisem še spoznala osebe, kjer bi bila pričakovanja do odnosa ista in bi si lahko ustvarila družino" (Daša, osebni intervju, 2018, 11. februar)⁷.

"Glavni razlog, da sem še samski, je, da še nisem našel prave zase. Tiste, ki bi bile po mojem mnenju zame primerne, smatrajo, da jaz nisem primeren zanje in obratno" (Miha, osebni intervju, 2018, 16. februar).⁸

⁷ Zvočni posnetek intervjuja je v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorici.

Partnerstvo se sicer vsem udeležencem raziskave zdi pomembno: vse ženske intervjuvanke so izrazile željo po partnerstvu v prihodnosti, samo Mateja je do tega zadržana: ni prepričana, da si partnerja želi, kar pripisuje strahu pred neuspelo zvezo. Vse 4 vprašane pa se strinjajo, da je bolje biti samski kot skočiti v razmerje z nekom, ki ne ustreza njihovim kriterijem oz. to ne bi bil odnos, ki si ga želijo.

Tudi moški intervjuvanci si želijo resne zveze: Maj in Žan sta s svojo samskostjo nezadovoljna, zato partnerko aktivno iščeta, medtem ko Mihe in Patrika to ne moti pretirano, čeprav imata željo po partnerstvu.

"Rada bi imela partnerja, ampak nekoga, ki mi karakterno res ustreza. Nisem pa pripravljena delati kompromisov v smislu, da vztrajam v zvezi, čeprav vem, da to ni in nikoli ne bo odnos, kakšnega si želim, niti partner, kakšnega si želim. Raje sem samska" (Ida, osebni intervju, 2018, 17. februar).⁹

"Nisem najbolj zadovoljen. Želim si nekoga in iščem" (Žan, osebni intervju, 2018, 25. februar).¹⁰

Čeprav nobena izmed intervjuvank nima izkušenj z dolgotrajnim partnerstvom, so si enotne, da je partnerstvo pomembno, dokler gre za spoštovanje in ljubezen, v nasprotnem primeru je bolje biti samski. Ana poudarja, da ni nujno, da je partner »pravi«, torej idealen, ker kot tak ne obstaja – pomembno je, da sta partnerja različna in da te razlike sprejemata, ključ pa je tudi v dobri komunikaciji:

Kul, meni je to všeč, ker mi je to žurka, zajebancija. Jaz nisem še nikoli živela s partnerjem tako, konkretno, da bi bili stroški odvisni samo od najinih plač. Vedno je bilo to pri fantu, ki je bil doma (bila sva mlajša). Zame je prava oseba, s katero imava kul odnos, sva si različna in vendar to različnost sprejemava. In da nama je kul. Oz. da takrat, ko nama ni kul, znava skanalizirat, da en drugega ne poškodujeva. To je zame pravi odnos, ni zdaj fora v tem, kaj je pravi (Ana, osebni intervju, 2018, 2. februar).¹¹

Pri moških intervjuvancih je situacija podobna – tudi oni nimajo izkušenj z dolgotrajnim partnerstvom, po njihovem mnenju pa je za dober odnos pomembno spoštovanje, prilagajanje in ljubezen. Miha meni, da odnos, ki temelji na nekih stereotipih, slej ko prej propade, Patrik

⁸ Zvočni posnetek intervjuja je v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorici.

⁹ Zvočni posnetek intervjuja je v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorici.

¹⁰ Zvočni posnetek intervjuja je v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorici.

¹¹ Zvočni posnetek intervjuja je v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorici.

pa se zaveda, da se po nekaj mesecih odnos precej spremeni, zato je treba gledati na dolgi rok. Maj takole gleda na partnerstvo:

"V partnerskem odnosu je pomembno medsebojno spoštovanje, tako kot tudi ljubezen in skupna zanimanja ter kdaj tudi kompromisi, seveda" (Maj, osebni intervju, 2018, 23. februar).¹²

Vsi udeleženci torej podobno gledajo na partnerski odnos – pomembno je spoštovanje, sprejemanje in ljubezen.

Dve intervjuvanki živita sami. Ida ni preveč povezana z družino; sicer pogreša primarno družino, ki živi v drugi državi, in družino, ki bi si jo rada ustvarila. Družina ji namreč predstavlja varnost, hkrati pa tudi kompromise, na katere še ni pripravljena. Ana pa skuša stike omejiti in poudarja, da je popolnoma samostojna. Družine ne pogreša, pravi, da se počuti kot na dopustu, saj ima končno čas zase, obiske pa ima le takrat, ko to njej ustreza, kar je precej pogosto. Ostali dve si bivališče delita z ločenim bratom ali starši. Z Matejo v stanovanju poleg brata prebivata še mačka in pes; sama pravi, da so za predstavnike slovenskega naroda še kar povezani. Z ureditvijo je zadovoljna, saj si z bratom delita stroške, hkrati pa si ne gresta na živce. Daša, ki živi pri starših, je z družino zelo povezana.

Tudi dva moška intervjuvanca živita sama oz. s cimrom (Patrik in Žan), dva pa z družino (Miha in Maj), čeprav sta včasih že živela na svojem. Z družino so relativno povezani, Miha se zaradi tempa manj vidi z domačimi, vendar ko je treba, stopijo skupaj.

"Živim sama. Stike z družino sem precej omejila, recimo, da je to enkrat na teden oz. dva tedna. Se tudi zgodi, da se po 10 dni ne slišimo, precej sem se dala v svoje gnezdo. Čisto sem samostojna" (Ana, 34 let).

"Zadnjih 10 let živim z mamo. Z družino smo relativno dobro povezani. Mogoče se zaradi tempa življenja manj vidimo, ampak ko je treba, stopimo skupaj" (Miha, 40 let).

Osamljenost pri samskih lahko predstavlja precejšnjo težavo. Ženski del enotno odgovarja, da niso osamljene. Ida, ki živi sama, sicer pogreša primarno družino, nasprotno pa Ana, ki tudi živi sama, pravi, da se počuti kot na dopustu, saj ima hkrati mir in obilico obiskovalcev. Daša bi se rada osamosvojila, vendar ji finančno stanje tega ne dopušča, sicer pa meni, da bi se v

¹² Zvočni posnetek intervjuja je v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorici.

tem primeru soočala z osamljenostjo. Mateja osamljenosti ne čuti, saj ima na razpolago bratovo družbo pa tudi prijatelje.

Moški intervjuvanci odgovarjajo različno. Žan in Maj se soočata z osamljenostjo, čeprav živita eden s cimrom, drugi pa doma s starši. Žan je sicer s svojim načinom bivanja še kar zadovoljen, Maj pa poudari, da je po duši samotar, vendar ga osamljenost pogosto bremeni. Na drugi strani Patrik pove, da mu je sicer občasno dolgčas, vendar ne preveč, medtem ko je Miha od doma odsoten od jutra do večera in se z osamljenostjo ne sooča.

Dve intervjuvanki sta torej z obstoječim stanjem zadovoljni, dve pa bi način bivanja spremenili – ureditev bivanja (ali živijo same ali ne) torej ne vpliva na zadovoljstvo, kar se izkaže tudi pri moških intervjuvancih – dva z osamljenostjo nimata težav in sta z obstoječim načinom bivanja zadovoljna, medtem ko sta dva precej ali delno osamljena.

"Rada bi živela na svojem, pa mi finančno stanje tega ne omogoča. Verjamem, da bi bila potem prisotna osamljenost, ki bi jo reševala s širjenjem družabnega kroga, družabnega življenja" (Daša, 31 let).

"Na trenutke mi je dolgčas, ampak zgleda, da premalo pogosto, da bi se spraval odpravit to pomanjkljivost" (Patrik, osebni intervju, 2018, 17. februar).¹³

7.2 Spoznavanje partnerjev

Pri intervjuvankah je opaziti, da veliko prostega časa namenijo relaksaciji: gledanju televizorja, branju, preživljanju časa za računalnikom ... Prosti čas preživljajo doma, Ana in Daša se udeležujeta tedenske športne aktivnosti, vse udeleženke razen Daše pa se družijo s prijatelji na kavi. Mateja vikende preživlja pri mami, Ida pa veliko potuje:

"S prijatelji, na različnih dogodkih, v naravi, potujem, berem, poslušam glasbo, gledam filme, ukvarjam se sama s sabo, delam tisto, kar mi paše ..." (Ida, 31 let).

Intervjuvanci odgovarjajo podobno: prosti čas sicer večinoma preživijo bolj aktivno, bolj se posvečajo športu, hobijem, Patrik omenja tudi koncerte in potovanja; prav vsi, razen Maja, omenjajo druženje, računalnik in TV pa le Miha in Maj. Slednji ponovno izpostavi svojo osamljenost:

¹³ Zvočni posnetek intervjuja je v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorici.

"Večinoma za računalnikom, vsako toliko grem na sprehod, a sprehodi postanejo težki, ko se mimo tebe sprehajajo veseli parčki ali punce s sluškami, ki te niti ne pogledajo, po navadi so zakopane v svoje telefončke" (Maj, 37 let).

Pri samskih pomembno vlogo igrajo prijatelji, zato me je zanimalo, kako širok krog prijateljev/znancev imajo intervjuvanci.

Mateja, Ida in Daša imajo ozek krog bližnjih prijateljev in širši krog znancev. Ana po družabnosti precej izstopa, saj našteje kar 10–12 zelo tesnih prijateljev in prijateljic, ki jim zaupa ter precej znancev. Daša je edina, ki pravi, da njen krog sicer ni širok, je pa s svojimi prijatelji zadovoljna.

"Ni širok, ampak sem zadovoljna s svojimi prijatelji" (Daša, 31 let).

"Kar širok, vendar je ožjih prijateljev manj" (Mateja, osebni intervju, 2018, 6. februar)¹⁴.

Precej širok krog imata Patrik in Miha, ki sicer ločujeta med prijatelji in znanci. Oba imata prijateljev do 10, znancev pa naštejeta nekajkrat več. Patrik se pohvali, da ga bežno pozna okrog 500 ljudi. Manj družabna sta Maj in Žan. Slednji ima ozek krog prijateljev, ker se je v večje mesto preselil šele pred kratkim, prijatelji pa so povezani s športom, s katerim se ukvarja. Maj omeni, da je njegov krog zelo ozek, saj so se trije njegovi najboljši prijatelji odselili bodisi v tujino bodisi v Ljubljano; prijateljev ne pogreša preveč, najbolj pogreša punco.

Prijatelj je malo preširok pojem. Jaz to ločim na znance in prijatelje. Glede na to, da sem odprt človek in sem se v življenju ukvarjal z veliko različnimi dejavnostmi: šport, organizacija prireditev, turizem ... imam zelo širok krog znancev, s katerimi grem lahko na pijačo, zabavo, potovanje ... Znanci pridejo in grejo. Prijatelji pa so zame osebe, s katerimi sem tako ali drugače povezan že celo življenje oziroma daljše časovno obdobje. Takih pa je mogoče do 10, kar se mi, tako kot gledam jaz na te stvari, ne zdi malo (Miha, 40 let).

"Ker sem na novo v tem kraju, je bolj ozek, večinoma povezano s športom" (Žan, 35 let).

Daša in Ana zelo težko spoznavata nove ljudi, medtem ko sta Mateja in Ida njuno nasprotje – zelo hitro navežeta stike. Vse, razen Daše, ki ne išče aktivno nove povezave, največ novih ljudi spoznajo v službi in preko prijateljev.

Moški intervjuvanci hitro stkejo nova poznanstva, izjema je le Maj, ki stike navezuje preko interneta, v živo pa le redko. Miha spoznava ljudi preko sodelavcev, znancev, na potovanjih,

¹⁴ Zvočni posnetek intervjuja je v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorici.

zabavah itd., podobno kot Patrik, ki omenja zabave in piknike; ker pa je reden obiskovalec koncertov, jih največ spozna tam. Žan spoznava nove ljudi preko športa, uporablja pa tudi portale za spoznavanje.

"Zelo težko. Bolj v okviru službe in projekta, da bi pa sama sedela nekje zunaj in koga spoznala, pa ni možnosti. Nikoli nisem stopila do nekoga, vedno sem čakala. Žurat ne hodim, bolj na kakšen rojstni dan, nimam ne časa ne te navade. Starši me niso pustili ven do 20. leta. Recimo, kolegu je bilo čisto čudno, da sem jaz v petek zvečer doma" (Ana, 34 let) .

"V glavnem preko interneta, pa še to se ne zgodi ne pogosto ... V živo kdaj pa kdaj, ampak bolj po redko. Po pravici povedano nimam kam it, nima kam se dat, po lokalih pit sam pijačo in zapravljat denar se mi pa tudi ne da" (Maj, 37 let).

"Nove ljudi spoznavam predvsem preko znancev, sodelavcev in prijateljev na pijači, zabavi, potovanjih ..." (Miha, 40 let).

V nadaljevanju me je zanimalo, kakšne izkušnje imajo s portali za spoznavanje, hitrimi zmenki ali zabavami za samske. Izkazalo se je, da se hitrih zmenkov ali omenjenih zabav ne udeležuje nihče, medtem ko imajo nekateri kar nekaj izkušenj s portali za spoznavanje, predvsem moški del vprašanih.

Izkušnje s spoznavanjem potencialnih partnerjev na omenjeni način imata pri ženskem delu Ida in Mateja, medtem ko se Ani in Daši zdi to čudaško in tega ne uporabljata. Ida meni, da je bila izkušnja dobra, čeprav z njene strani ni bilo kemije, medtem ko je Mateja nad portali precej razočarana:

"Tudi to sem že sprobala in moram reči, da nisem ravno navdušena nad tem načinom spoznavanja. Dopisovala sem si sicer z dvema normalnima fantoma, vse ostalo je pa, če lahko opišem po domače »PODN«. Morda pa samo jaz nimam sreče" (Mateja, 39 let).

"Večinoma je moje mnenje, da so tam čudaki in se tega ne poslužujem" (Daša, 31 let).

Moški intervjuvanci imajo vsi izkušnje s portali za spoznavanje, razen Patrika, ki dvomi, da tak način deluje, nima pa nič proti. Negativne izkušnje ima Žan, ki pravi, da je tam precej lažnih profilov, Miha pa ima dobro mnenje o takšnem načinu spoznavanja. Žal mu je le, da nima več časa za to. Maj se pri tem vprašanju precej razgovori in meni, da so ti portali dvorezen meč. Meni, da na eni strani lahko spoznamo zanimive ljudi, na drugi strani pa ti

lahko uničijo samopodobo. Hkrati poudari, da je tam precej plehkosti, najbolj je pomemben videz in drznost, takoj za tem pa omeni, da je njemu osebno privlačnost zelo pomembna.

"Dvomim, da to deluje ... ampak če se folk zabava, zakaj pa ne" (Patrik, 37 let).

"Moje mnenje o takem načinu spoznavanja je pozitivno, na žalost sam predvsem zaradi narave dela tega ne uporabljam, saj si je potrebno za to vzeti veliko časa, ki ga pa sam nimam in prosti čas raje preživim z ljudmi, s katerimi se dobro počutim in v katero mi ni treba vlagati preveč energije, če nisem razpoložen" (Miha, 40 let).

Moški intervjuvanci so v večini do takšnih načinov spoznavanja precej bolj odprti. Tudi če nimajo lastnih izkušenj, nimajo negativnega mnenja. Ženske so do portalov za spoznavanje bolj zadržane. Samo dve vprašani imata z njimi izkušnje, medtem ko sta drugi dve absolutno proti.

V medijih in na spletu je zaslediti mnogo nasvetov, kako spoznati pravega/pravo. Naši intervjuvanci so temu precej nenaklonjeni; Ana in Mateja sta do takšnih nasvetov precej neprizanesljivi, označita jih za bedarijo, Ana celo meni, da to pišejo neinteligentne osebe za bralce, ki so na istem nivoju. Ida in Daša imata nekoliko bolj pozitivno mnenje, saj menita, da so morda nekateri nasveti dobri, da pa kljub vsemu prevladuje balast.

"Meni osebno je to ena velika bedarija. Vsak človek je drugačen in za vse enakega recepta ni. Morda pri nekaterih deluje, vendar osebno mislim, da ne, saj se mi zdi, da je to samo še ena prodajna niša, ki obira ljudi (denarno), rezultatov pa ni. Moje mnenje je, če ti je nekdo usojen, bo prišel slej ko prej, če pa ne, si pa pač samski, nič narobe s tem" (Mateja, 39 let).

"Nekateri nasveti so dobri, nekateri slabi. V vsakem primeru mislim, da bi se med njimi našlo kaj, kar bi pomagalo tistim, ki si res močno želijo partnerja in ga tudi aktivno iščejo" (Ida, 31 let).

Moški intervjuvanci imajo prav tako ali slabo mnenje ali pa ga nimajo. Vsi pa soglašajo, da so nasveti neuporabni, saj preveč posplošujejo in ne upoštevajo različnih osebnosti.

"Večina teh nasvetov je takih, kot da jih pišejo osamljene crazy cat ladies" (Patrik, 37 let).

"Kdaj pa kdaj sem tudi kaj takega prebral. O tem nimam nekega posebnega mnenja sedaj, ampak zagotovo se nisem počutil, da bi izvajal dotične nasvete. Moti me posploševanje in preučevanje ljudi kot veda, ki preučuje živali, jaz se ne počutim žival. In dosti krat je zaslediti

manipulacijo spolov v takih člankih. Mislim, da me ti nasveti odbijajo, odtujijo, bolj kot kaj drugega" (Maj, 37 let).

Spletnih forumov na temo samskih nihče od vprašanih ne spremlja, tako da zapisov ne morejo komentirati. Izjema je zopet Maj, ki včasih zaide na kakšen forum in zapiše misel, ki je izraz razočaranja.

7.3 Stereotipi

V tem sklopu sem preučevala, kakšni so stereotipi o samskih in ali se intervjuvanci z njimi soočajo. Najprej me je zanimalo, kakšno mnenje ima o samskosti njihova družina in bližnji.

Vse vprašane iz skupine žensk čutijo pritisk, samo Mateja pravi, da teh težav nima, odkar je brat ločen. Ana in Ida prihajata iz tradicionalne družine, zato so starši razočarani, ker še nista poročeni. Predvsem na Ano pritiskajo še tudi znanci, prijatelji, kolegi ... Idina mati pa želi, da je hči poročena ne glede na prisotnost ljubezni. Pri vseh štirih intervjuvankah je družina največji faktor pritiska, razlikujejo se le glede stopnje.

"Ful mi težijo, ful. Težijo mi tako družina, starši, kolegi, znanci, tudi taki, ki me zelo dobro poznajo. Samo taki, ki so v vezah, samski mi ne. Težijo tako moški kot ženske" (Ana, 34 let).

"Grozno. Že 10 let so razočarani zaradi tega, ker se nisem poročila. Mati mi venomer razlaga, kako ljubezen ni nujna za dober zakon in naj poskusim najti nekoga, s komer lahko živim, da se bo vse ostalo nekako že samo od sebe uredilo" (Ida, 31 let).

Nasprotno se pri moških bližnji v njihov samski stan ne vtikajo, saj so se že vsi nanj navadili. Maj meni, da bi ga sicer raje videli srečnega, kar po njegovo pomeni, da je v razmerju, Miha pa pravi, da ga redko kdaj kakšen prijatelj vpraša, kaj je novega. Žan pravi, da ima podporo svojih bližnjih, ki pravijo, da je bolje biti sam kot z nekom, ki ni pošten.

"Se ne pogovarjamo dosti o tem, bolj pa se nagibajo k temu, raje sam kot pa z nekom, ki ni pošten, dober, vreden" (Žan, 35 let).

"V bistvu me razen redkih prijateljev o tem ne sprašuje. Mislim, da so se vsi že sprijaznili z mojim odgovorom: Če bo, bo. Če ne bo, pa ne bo" (Miha, 40 let).

Pri tem vprašanju je opaziti največjo razliko med spoloma. Medtem ko se ženske soočajo s precejšnjimi pritiski domačih in bližnjih, samskim moškim pa nihče ne zastavlja neprijetnih vprašanj ali jim tečnari.

Vse intervjuvanke menijo, da je samskost odstop od družbene norme, da pa se stvari na tem področju spreminjajo predvsem pri mlajši populaciji. Mateja trdi, da se z mnenjem okolice ne obremenjuje, Daša pa je optimistična. Samskost je po njenem mnenju vedno bolj sprejemljiva. Ana tega ne opazi, občutek ima, da je okolica ne sprejema, ker je samska, še posebno zato, ker je ženskega spola. Ida izpostavi, da družba gleda na samske kot na posameznike brez sreče v ljubezni in ne kot na posameznike, za katere je samskost izbira.

"Ne več tako slabo, kot je bilo pred leti. Se mi zdi, da je to vedno bolj sprejemljivo" (Daša, 31 let).

"Mislim, da v današnjem času biti samski ni več tak tabu kot včasih. Sicer pa ne vem, kako družba gleda na to, pa po pravici povedano, me tudi ne zanima" (Mateja, 39 let).

Tudi moški menijo, da se stvari precej spreminjajo. Patrik omeni, da so trideseta nova dvajseta, čeprav se v Sloveniji to morda še ne pozna toliko. Maj pa je šele pred kratkim ob branju nekega članka ugotovil, da so samski »drugačni«. Miha pravi, da se ljudje tako ali tako bolj ukvarjajo vsak s seboj in manj z drugimi zaradi tempa, Žan pa ni opazil kakšnih posebnosti. Nasploh pa je opaziti, da se moški niso kaj preveč soočali z mnenjem družbe.

"Tole šele ugotavljam, zadnjič sem bral en članek in ugotovil, da bi se moral opredeliti kot neka huda izjema ... Verjamem, da „normalen“ človek gleda čudno na potencialnega partnerja, če je osamljen pri teh letih, odvisno kaj ima za prioriteto" (Maj, 37 let).

"V Sloveniji se še ne pozna toliko, a drugje so trideseta dejansko nova dvajseta" (Patrik, 37 let).

Ženske torej opažajo, da družba na njihov stan gleda kot na odstop od družbene norme, čeprav se stvari počasi spreminjajo. Moški takšnih stvari ne opažajo; nasploh menijo, da družba do samskih nima preveč predsodkov, saj so se stvari krepko spremenile.

Dve udeleženci, Mateja in Daša, s predsodki glede samskosti nimata izkušenj. Kljub temu je iz njunih odgovorov moč razbrati, da je njuna okolica razočarana, ker sta samski ter da čutita pritisk. Ida pove, da predsodki sicer obstajajo, samski so nesrečni in osamljeni, da pa sama ni preveč občutljiva na tak narativ:

Predsodki obstajajo, ampak nisem preveč občutljiva na te stvari. Obstaja predsodek, da samski ljudje nimajo življenja, meni se pa pogosto zdi, da poročeni ljudje, posebej tisti, ki imajo otroke, nimajo življenja. Enako tako obstaja predsodek, da so samski ljudje osamljeni in nesrečni, jaz pa poznam več poročenih kot samskih ljudi, ki so nesrečni. Strinjam se s tem, da je za večino ljudi partnerstvo boljša izbira, ampak samsko življenje ima tudi veliko prednosti (Ida, 31 let).

Ana pa poudari, da okolica, predvsem ženske, ki so samske, vidi kot nenormalne, saj je njihova naloga, da imajo partnerja in otroke.

"Mislim, da je to povezano bolj s tem, da sem ženska, ker moram roditi in imeti fanta, je zato nenormalno, da sem čez 30 in nimam niti fanta. Zdi se mi, da te drugače gledajo" (Ana, 34 let).

Moški udeleženci odgovorijo, da s tem nimajo izkušenj. Maj omeni, da imajo njegove vrstnice sicer že večinoma družine, vrstniki pa niti ne, tako da samskost v njegovi okolici (vsaj za moške) ni nekaj nenavadnega.

"Nimam negativnih izkušenj" (Žan, 35 let).

"Glede tega nimam izkušenj, saj sam nisem bil oziroma nisem začutil, da bi kdo zaradi tega mene osebno hotel prizadeti ali na kakšen drugi način vplivati name" (Miha, 40 let).

Ponovno lahko opazimo razliko glede na spol: ženske se s predsodki pogosteje srečajo. Četudi pravijo, da z njimi nimajo izkušenj, je moč razbrati, da je okolica razočarana. Moški na drugi strani s predsodki nimajo opravkov in se jih niti ne zavedajo.

Ida in Mateja ne opažata nobenih razlik med spoloma glede družbenih pričakovanj o partnerstvu, medtem ko sta stališči Ane in Daše nasprotni: Ana meni, da ženske absolutno doživljajo večji pritisk, saj za moške ni nič narobe, če so samski. Daši pa se zdi, da družba od moških prej pričakuje, da so v razmerju:

"Absolutno na ženske bolj pritiskajo, za moške ni nič narobe, če so samski. Itak jim najprej noben ne verjame, da so samski, ker dajejo vtis, kot da so v nekih kombinacijah, torej imajo zalogo. Pri ženski je pa itak narobe, če je samska" (Ana, 34 let).

"Mogoče so do moških večja pričakovanja, da so v razmerju" (Daša, 31 let).

Moški na drugi strani ne opažajo nobenih razlik v obravnavi glede na spol, le Miha meni, da je kot moški morda v drugačnem položaju zaradi stereotipa, da bi morale biti ženske poročene in imeti otroka in so zato morda deležne opazk, ki se jih moški izognejo.

"Enako je za samske moške in ženske verjetno, vsaj kar se z mojega pogleda tiče. Verjetno ženske bolj preganja biološka ura in so lahko zato bolj nesrečne, ampak to moraš njih vprašat." (Patrik, 37 let).

Prav vse udeleženske odgovorijo, da so samski sami krivi za svoj položaj, saj je to njihova odločitev. Ida poudari, da so odgovorni za svojo samskost, niso pa »krivi«. Gre pač za izbiro ali določene izbire, ki so pripeljale do tega. Mateja se z njo strinja, samskost je po njenem odločitev posameznika ne glede na razlog. Ana poudari, da je v človekovi naravi, da živi v partnerstvu. Ljudje, ki so odraščali v »zdravem« okolju in si partnerja ne želijo, so poškodovani. Hkrati meni, da je nedružabnost velik faktor, ki vpliva na to, da je nekdo samski, je pa to še vedno posameznikova izbira. Daša ne verjame v previsoke kriterije, samo možnost izbire.

"Verjetno ja, ampak nismo »krivi«, pač gre za izbiro ali določene izbire, ki so pripeljale do tega" (Ida, 31 let).

"Da, mislim, da smo samski sami krivi, da smo samski. Človek se sam odloči, da je samski, ali mu tako odgovarja (njegova odločitev, da bo samski), ali ima previsoke kriterije (sam kriv, naj jih spusti), nekateri so tudi nedružabni (spet njegova odločitev, da ne želi v družbo), nekatere zavirajo starši (njegova odločitev, ali se bo uprl staršem)... Še vedno je to odločitev posameznika" (Mateja, 39 let).

Patrik in Žan prav tako menita, da so samski sami odgovorni za svoj stan, medtem ko Maj in Miha nista čisto prepričana – poleg osebne odgovornosti kot razlog navedeta še prehitro tempo življenja (Miha) ali pa menita, da ne gre posploševati (Maj).

"V veliki večini smo samski sami krivi. Mogoče so včasih kriteriji previsoki. Vsekakor ima velik vpliv to, da nas tempo življenja postavlja v položaj, ko si ne vzamemo časa, da bi kaj spremenili. Imeti odnos samo zaradi odnosa, pa nima smisla" (Miha, 40 let).

"Glede tega imam deljeno mnenje, sigurno imam visoke kriterije, ne bom z nekom samo zato, da sem, nedružabnost pa tud vpliva" (Žan, 35 let).

7.4 Pritiski družbe

Nekateri samski se soočajo z različnimi pritiski družbe, predvsem Ana čuti ogromno breme, saj jo pogosto sprašujejo, kaj je z njo narobe, da je samska. Ob tem se počuti zelo slabo, še posebno, če jo to sprašujejo osebe, ki so ji blizu. Takrat tudi odreagira na grd način, s tem da izpostavi sogovornikove napake. Pravi, da okolico zanima samo njeno ljubezensko življenje, ne pa tudi njeni uspehi na drugih področjih.

Pogosto dobim vprašanje, kaj je z mano narobe, da sem samska. Reagiram tako, da najprej obrnem na humor, kar je itak moj obrambni mehanizem, potem čez določen čas mi grejo na živce. Če to vprašajo osebe, ki so mi blizu, znam odreagirati grdo, npr. najdem njihove napake in jih izpostavim, v stilu kaj pa ti in tvoja situacija, ampak to grem res, ko je nekdo naporen tako, dlje časa, pa ne popušča. Potem pa nazaj vrnem žogico. Ob tem se počutim slabo, zelo slabo. To je tudi razlog, da se včasih potegnem nazaj in ne grem na kakšno kavo. Nekateri me tudi želijo poparčkati, tako družina kot kolegi. Najbolj vroča informacija je moje intimno življenje. Ravno letos sem imela ogromen uspeh na poslovnem področju, pa se o tem nimam s kom pogovarjat, ker to nikogar ne zanima, bolj jih zanima, če si s kom dopisujem, če grem s kom na drink in te stvari (Ana, 34 let).

Daša in Mateja ponovita, da pritiskov družbe ne čutita, torej ju niti ne sprašujejo, zakaj sta samski, niti jima ne predstavljajo potencialnih kandidatov. Ida pove, da jo včasih želijo spraviti na kakšen zmenek, na vprašanja, zakaj je samska, pa odgovori po resnici, da še ni našla partnerja, ki ji ustreza.

"Osebno ne čutim nobenega pritiska družbe, mislim, da me nihče niti ne upa vprašati, če sem samska ali poročena, razen morda v kakšnem intervjuju" (Mateja, 39 let).

Ponovno se izkaže, da moški pritiska družbe ne občutijo kaj dosti. Mihi in Patriku sicer občasno kakšna sodelavka želi predstaviti potencialno partnerko, pa s tem kmalu preneha, saj imata oba precej negativen odnos do tega. Maju se zdi, da mu ne ponujajo dogovorjenih zmenkov v tolikšnem številu kot včasih, kar pripisuje svoji sramežljivosti in zavračanju potencialnih zmenkov v preteklosti. Na drugi strani pravi, da se včasih počuti manjvredno, saj so vsi okrog njega »super«, zaveda pa se, da je to pogosto le igra. Žan ne občuti popolnoma nobenega pritiska v nobeni smeri, tudi ne v obliki vprašanj. Vsi moški intervjuvanci ugotavljajo, da jih glede samskosti kaj dosti ne sprašujejo.

Ja in ne, odvisno, po navadi ni tega, včasih je bilo več, ko sem bil super sramežljiv, pa sem odklanjal, sedaj pa niti ni tega. Moj odgovor je, brez kompliciranja, nisem še našel ta prave zame, kar je tudi res, res pa je tudi, da zelo pasivno iščem, če se lahko temu reče iskanje. Me pa kaj dosti ne sprašujejo. Zdi se mi, da vsi okoli mene so super, imam občutke manjvrednosti, do ene mere. Moje izkušnje so take. Ljudje si ne upajo izpostaviti njihovih šibkosti, dajejo vtis moči in nadzora in izpadejo super, čeprav dosti krat temu ni tako (Maj, 37 let).

"Ne sprašujejo, odgovorim iskreno, nimam za kaj lagati. Ne, ni pritiska" (Žan, 35 let).

Na vprašanje, kakšni so po njihovem mnenju razlogi, da je čedalje več samskih, Mateja odkrito prizna, da nima pojma, Ida in Daša pa menita, da moramo vzrok iskati v družbenih spremembah – samskost je vse bolj sprejemljiva. Ida še doda, da smo ljudje vse manj pripravljeni sprejemati kompromise.

"Manjša družbena stigma in potem ljudje ugotovijo, da jim samski stan čisto ustreza" (Daša, 31 let.)

Zanimivo teorijo ponudi Ana – po njenem je vzrok v hormonih, torej biologiji. Z enakopravnostjo ženska prevzema moške vloge in obratno – temu sledijo tudi hormoni, tako da ženske niso več ženstvene in moški niso možati.

Hormoni. Začne se z enakopravnostjo – ženske so začele prevzemati vse več moških vlog in splošno znano je, da je večina žensk, ki se 100-odstotno posvetijo samo služb, imajo več testosterona in telo prevzame manj ženskih hormonov. Na nekem nezavednem nivoju tako zelo težko prideš vstrib z nekim partnerjem, ki pa recimo ima zrihtane hormone, ker ne more priti do neke reprodukcije. Ženske so manj ženstvene in moški manj možati. To je razlog za več samskih, način življenja. Če ti poznaš svoje telo, veš, da če treniraš za OI, se ti že menstrualni ciklus spremeni, ker se zaradi treningov ustavijo vsi procesi, ki niso pomembni za preživetje. Jaz mislim, da se ljudje ne zavedajo tega dela, kaj dejansko je telo in kaj delamo sami s sabo z načinom življenja. Ko se mi torej odločimo za neki način življenja, hormoni temu sledijo. Zato se manjkrat zgodijo prave stvari. Primer je vonj, nekateri ljudje ti bolj dišijo kot drugi (Ana, 34 let).

Moški prav tako vzrok najdejo v družbenih spremembah, vendar menijo, da je vzrok tehnologija, hitrejši tempo življenja, zlaganost podob na družabnih omrežjih in kot posledica spremembe v odnosih med ljudmi. Maj meni, da so medčloveški odnosi postali katastrofa, s čimer se strinja Žan, ki pravi, da je spolno laži, prevar in nezaupanja. Miha poudarja tempo življenja, saj ljudje nimajo več časa za tesnejše odnose, pa tudi finančne zmožnosti, saj se nekateri po njegovem bojijo, da ne bi zmogli. Patrik pove, da zlagane podobe na družabnih omrežjih lahko zamajajo samozavest do te mere, da ljudje ne iščejo partnerja.

Tehnologija je prinesla to, da so medčloveški odnosi, vsaj po mojem mnenju, v modernem svetu postali katastrofa. Nič več pristni, vsem se vedno nekam mudi, punce hodijo z obrazi zakopanimi v telefončke, tako da tudi če jih pogledaš, te ne vidijo, ampak tega je res ogromno. Še slušalke si dajo, potem te tudi slišijo ne več. In na splošno, nekoč smo bili v socializmu, pri nas je prevladoval duh „bratstva i jedinstva“, ljudje so si bolj bili v oporo drug drugemu, odnosi so bili pristnejši, druženja so bila pristnejša, vsaj po mojem mnenju. Saj tudi današnji svet ima nekatere svoje pluse. Ampak če mene vprašate, takoj bi šel nazaj s časovnim strojem, če bi se le dalo (Maj, 37 let).

"Gledanje (v večini primerov zlaganih) podob drugih na FB, Instagramu itd. lahko zniža ljudem samozavest in se posledično ne odločajo za iskanje partnerjev" (Patrik, 37 let).

Intervjuvanci torej večinoma menijo, da so se v poznomodernem obdobju zgodile precejšnje spremembe v odnosih; predvsem tehnologija naj bi povzročila odtujenost ljudi in nepripravljenost na pristne odnose. Vsi menijo, da so se odnosi na splošno precej poslabšali.

Iskanje popolnega partnerja je pogosto pomemben del življenja. Tri od štirih vprašanih žensk menijo, da je ključ v družabnosti, Ida pa doda, da je še možnost, da se s samskim stanom ne obremenjuješ in živiš polno življenje. Ana razmišlja drugače; najprej je treba spoznati sebe, partnerja ni treba iskati, dovolj je, da ga prepoznaš, ko pride.

"Odvisno od odnosa do tega stanja – lahko se ne obremenjujejo s tem, živijo polno življenje in zadevo prepustijo usodi ali aktivno delajo na tem, da spoznajo čim več ljudi in na takšen način povečajo statistično možnost, da bodo spoznali nekoga, ki jim ustreza" (Ida, 31 let).

"Jah, kaj naj rečem, hoditi v družbo, pravijo, da na dom ne pride" (Mateja, 39 let).

Miha in Žan menita, da popolni partner ne obstaja; Miha pravi, da sta za odnos potrebna vsaj dva, Žan pa ugotavlja, da je treba delati na sebi – spoznati sebe. Patrik odgovori, da je vse odvisno od vsakega posameznika posebej, Maj pa prizna, da nima pojma – mogoče naj iskanje prepustijo posredovalnicam ali agencijam.

Iskanje popolnega partnerja je utopija. Popolni partner ne obstaja. V odnosu sta prisotni vsaj dve osebi, pa naj bo to partnerski, službeni ali prijateljski. Vsaka oseba ima pozitivne in negativne lastnosti, ki jih je treba v odnosu sprejeti. Zato je moj nasvet samskim: ne iščite popolnega partnerja, temveč iščite partnerja, ki bo razumel in sprejemal vaše najbolj negativne lastnosti in se bosta o njih lahko pogovorila in jih poskusila odpraviti (Miha, 40 let).

"Ne verjamem, da obstaja popoln partner, spremeniti pa moramo sebe, odnos do sebe, razjasniti svoje vrednote, želje, pričakovanja" (Žan, 35 let).

Na vprašanje »Imate za samske kakšen nasvet, kako naj doživijo čim bolj izpolnjeno samsko življenje?« odgovarjajo podobno. Naj delajo tisto, kar jih veseli, je bil odgovor treh intervjuvank. Pri tem Ida dodaja, naj se vsi trudimo biti srečni, idealno tako ne bo nikoli. Ana predlaga čim več novih znanj o svetu, veselju in spoznavanju sebe.

Maj in Patrik predlagata, naj uživajo, dokler lahko, Miha pravi, naj se prepustijo toku, Žan pa meni, da je treba delati na sebi in se posvečati različnim dejavnostim ter družabnemu življenju.

Mislím, da je za vse ljudi dobro, da spoznajo sami sebe, skrbijo zase, da se potrudijo biti srečni. Sreča je v nas, v tem, kako znamo ceniti tisto, kar imamo, delati na stvareh, ki jih lahko spremenimo in sprejeti tiste, ki ji jih ne moremo, v tem, kako se soočamo s težavami, ker so

težave ena od konstant človekovega življenja ne glede na to, kako živi: samski se soočajo s težavami samskih ljudi, poročeni s težavami poročenih ljudi, ločeni s težavami ločenih ljudi, tisti, ki nimajo otrok, s težavami ljudi, ki nimajo otrok in tisti, ki imajo otroke, s težavami z otroki ... Če želiš biti srečen, bodi srečen. Idealno ne bo nikoli (Ida, 31 let).

"Da živijo, delajo tisto, kar jih veseli" (Mateja, 39 let).

"Ne se preveč sekirat, izkoristi samski mir za grajenje svoje duše; vem, ni lahko, ampak vprašanje, koliko časa boš imel še zase enkrat, ko boš v zvezi" (Maj, 37 let).

"Naj uživajo, dokler lahko" (Patrik, 37 let).

Za konec me je še zanimalo, ali se jim je zdel pogovor na to temo neprijeten. Vse intervjuvanke so enotnega mnenja, da pogovor ni bil neprijeten, saj jim ni nerodno govoriti o tem. Moški se z njimi sicer strinjajo, vendar Patrik in Žan povesta, da je vseeno rahlo težko začeti o tem, saj o tem ne razmišljata vsakodnevno in morata pobrsati po možganih.

"Ja, ni čisto najlažje začeti o tem, sploh ko ne razmišljaš vsak dan globoko o tem, pri teh vprašanjih moraš pa kar malo prebrskati po možganih" (Patrik, 37 let).

8 DISKUSIJA IN SKLEP

V pozni modernosti se torej pojavi množica izbir, ki so na voljo posamezniku. Eden izmed življenjskih stilov je tudi samskost.

Razlogi za samskost so precej različni, polovica intervjuvancev je za razlog navedla, da še niso spoznali pravega/pravo. Ostali razlogi so strah pred razmerjem, ki ne more biti idealno, kariera, idealizem in napačen pristop. Vsi intervjuvanci razlog za samskost pripisujejo sebi, kar se sklada s Simpsonovo raziskavo, v kateri samski svoj status opisujejo kot izbiro oz. alternativo, s tem pa kreirajo pozitivno samopodobo (Simpson, 2016). To je tudi v nasprotju z ugotovitvami, da se z diskurzom romantične ljubezni kot usode odvežejo odgovornosti za svoj samski status (Simpson, prav tam).

Kot ugotavlja Macvarish, se samskost dojema kot prehodno obdobje, preden se ustalimo s partnerjem (Macvarish, 2006), kar potrjuje tudi moja raziskava – sedem od osmih intervjuvancev si partnerstva želi in se ime namen ustaliti v prihodnosti, Mateja pa o tem ni čisto prepričana. Opaziti je mogoče reproduciranje povečevanja partnerske zveze, kar sta v svoji raziskavi ugotovili tudi De Paolo in Morris (2006).

V nasprotju z romantičnim mitom intervjuvanci, in sicer tako moški kot ženske, verjamejo v sotočno ljubezen, v kateri vladata spoštovanje in enakopravnost (Giddens, 2000). Vsi udeleženci raziskave izhajajo iz ustvarjenih idealnih podob, saj izkušnje s partnerskimi zvezami nimajo; po njihovem mnenju idealni partner ali razmerje ne obstaja, kar sovpada z zavračanjem mita o romantični ljubezni samskih (Bundgeon, 2008).

Spremembe v pozni moderni zajemajo tudi življenjske prehode. LAT-faza je značilna tudi za polovico mojih intervjuvancev, ki živijo z družino, čeprav so ekonomsko neodvisni. Druga polovica ima z družino tesne stike, čeprav živijo na svojem; izjema je le Ida, katere starši živijo v tujini. Deljena in nihajoča življenja so torej značilna tako za moške kot ženske intervjuvance, ki s tem sodijo v kategorijo mladih odraslih (Ule, 2008), kar ponazori izjava Patrika, da so »trideseta nova dvajseta«.

Ne glede na bivanjsko ureditev se večina intervjuvancev ne počuti osamljene – razlike se delno pokažejo samo glede na spol, kjer sta osamljena dva moška predstavnika. Da ženske zanikajo osamljenost, lahko pripišemo tudi strategiji za upravljanje stigme; to lahko opazimo

tudi v poudarjanju pozitivnih plati samskosti, kot so čas zase, potovanja, ukvarjanje s seboj, kar se ujema s tržnim modelom postmodernega življenja (Ule in Kuhar, 2003), to pa velja tudi za moški del intervjuvancev. Simpson kot strategijo kreiranja pozitivne identitete omenja tudi poudarjanje vezi z družino in prijatelji (Simpson, 2016), kar je značilno tudi za večino sodelujočih v moji raziskavi. Le dva omenjata manjši krog prijateljev in znancev, ostali pa naštejejo precej ljudi v svojem socialnem krogu.

Samskost kot priložnost za iskanje sebe je pogost narativ, s katerimi se samski izognejo pomilovanju okolice (Macvarish, 2006), kar je opaziti tudi v moji raziskavi. Živeti polno življenje, uživati in pridobiti nova znanja so nasveti za samske, ki jih uporabljajo tudi intervjuvanci.

Portale za spoznavanje je vsaj občasno uporabila večina intervjuvancev, predvsem moških. Pri ženskah se je izkazalo, da so do takšnega načina spoznavanja bolj zadržane, dvema se zdi to celo čudaško. Precej slabo mnenje pa med udeleženci raziskave prevladuje glede nasvetov za samske, ki jih je moč najti v medijih – zdijo se jim neuporabni, prav tako tudi spletni forumi, s katerimi nihče od njih nima izkušenj.

Stereotipi o partnerstvu kot edini pravilni življenjski izbiri oz. stilu se odražajo tudi v življenju intervjuvancev. Da je samskost podrejen status v primerjavi s partnerskim odnosom, so opazile predvsem ženske, medtem ko moški ne zaznavajo sebe kot drugih v primerjavi s tistimi v partnerskem razmerju. Da se dogajajo spremembe v dojetanju samskosti, kot opaža Taylor (v Simpson, 2016, str. 386), se strinja večina intervjuvancev, predvsem moških. Ženske sicer spremembe zaznavajo, vendar menijo, da je samskost v družbi še vedno povod za neodobranje oz. odstop od družbenih norm.

Ženski del se brez izjeme sooča (ali pa se je v preteklosti) z družbenimi pritiski, predvsem družine, naj se že enkrat ustalijo. Moški na drugi strani sicer odgovarjajo, da pritiska ne čutijo, vendar v njihovih odgovorih prevladujejo narativi, kot »so se sprijaznili/navadili«, »imam podporo« itd., kar nakazuje na prevladujoč diskurz o samskosti kot deviantnosti. Ženske so torej tarča neposrednih pritiskov, medtem ko se moški subtilnih pričakovanj okolice niti ne zavedajo in pritiska ne čutijo. Zgornja ugotovitev ponuja tudi odgovor na moje tretje raziskovalno vprašanje.

Zanimivo je, da kljub zgornjim navedbam vsi moški intervjuvanci, z njimi pa tudi dve ženski, trdijo, da pritiskov okolice ne čutijo. Morda jim kdo želi nekoga predstaviti, vendar tega ne občutijo kot pretirano vsiljevanje.

Da število samskih narašča, opazajo tudi udeleženci raziskave. Večina jih vzrok najde v družbenih spremembah, predvsem v tempu življenja, kar se sklada s teorijo o individualizaciji. Intervjuvanci torej večinoma menijo, da so se v poznomodernem obdobju zgodile precejšnje spremembe v odnosih; predvsem tehnologija naj bi povzročila odtujenost ljudi in nepripravljenost na pristne odnose. Vsi menijo, da so se odnosi na splošno precej poslabšali. Do podobnih ugotovitev je prišel tudi Bauman (2003), ki poudarja poglobljenost odnosov.

Rezultati že opravljenih raziskav in tudi mojega lastnega raziskovalnega dela torej dajejo enoten odgovor na moje prvo raziskovalno vprašanje: samskost se dojema kot začasno obdobje in predstavlja deviacijo. Drugo in tretje raziskovalno vprašanje kažeta podobno sliko: stigmatizacijo občutijo vsi samski, vendar je način spolno specifičen: ženske so neposredno na udaru, medtem ko se na samske moške gleda s pomilovanjem in njihovo samskost obravnava na bolj subtilen način. S stigmo se tako moški kot ženske soočajo enako, s poudarjanjem prednosti samskega življenja, velikim socialnim omrežjem in svojega statusa kot izbire. Čeprav nekateri udeleženci moje raziskave trdijo, da pritiskov ne čutijo in so s svojim samskim življenjem zadovoljni, je moč razbrati željo po partnerstvu kot odziv na zahteve družbe in dominaciji partnerske zveze, ne pa kot željo po intimnosti.

Poudariti želim omejitve svoje raziskave – vanjo je bilo vključenih le 8 udeležencev, dodatno pa je treba upoštevati tudi omejenost časovne dimenzije. Samski večinoma neradi govorijo o svojem statusu, saj ga dojemajo kot inferiornega, kar mi je onemogočilo bolj poglobljen vpogled v samo področje. V raziskovanje bi bilo smiselno vključiti tudi drugo perspektivo, in sicer mnenje o samskosti posameznikov v partnerskih zvezah; navsezadnje le-ti tvorijo večji del družbe in producirajo in reproducirajo prevladujoče diskurze. Vsekakor pa moje empirično delo lahko služi kot podlaga za nadaljnje raziskave.

9 VIRI

1. Bauman, Z. (2002). *Tekoča moderna*. Ljubljana: Založba /*cf.
2. Beck, U. in Beck-Gernsheim, E. (2006). *Popolnoma normalni kaos ljubezni*. Ljubljana: FDV.
3. Bernik, I. in Klavs, I. (2011). *Spolno življenje v Sloveniji*. Maribor: Aristej.
4. Bundgeon, S. (2008). Couple Culture and the Production of Singleness. *Sexualities*, 11(3), 301–325.
5. DePaolo, B. M. in Morris, W.L. (2006). The Unrecognized Stereotyping and Discrimination Against Singles. *Current Directions in Psychological Science*, 15(5), 251–254.
6. Du Bois-Reymond, M. (1998). I Don't Want to Commit Myself Yet: Young People's Life Concepts. *Journal of Youth Studies*, 1(1), 63–79, doi:10.1080/13676261.1998.10592995
7. Giddens, A. (2000). *Preobrazba intimnosti*. Ljubljana: Založba/* cf.
8. Goffman, E. (2008). *Stigma. Zapiski o upravljanju poškodovane identitete*. Maribor: Aristej.
9. Goody, J. (2003). *Evropska družina*. Ljubljana: Založba/*cf.
10. Jamieson, L. (1998). *Intimacy: Personal Relationships in modern societies*. Oxford: Polity Press.
11. Macvarish, J. (2006). What is the Problem of Singleness? *Sociological Research Online*, 11 (3). Dostopno prek [Jan Macvarish: What is 'the Problem' of Singleness?](#)
12. Mesec, B. (1997). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
13. Reynolds, J. in Wetherell, M. (2003). The Discursive Climate of Singleness: The Consequences for Women's Negotiation of a Single Identity. *Feminism & Psychology*, 13(4), 489–510.
14. Sarkisian, N. in Gerstel, N. (2016). Does singlehood isolate or integrate? Examining the link between marital status and ties to kin, friends, and neighbors. *Journal of Social and Personal Relationships* 33(3), 361–384.
15. Sharp, E. in Ganong, L. (2011). "I'm a Loser, I'm Not Married, Let's Just All Look at Me": Ever-Single Women's perceptions of Their Social Environment. *Journal of Family Issues* 32(7), 956–980.

16. Simpson, R. (2016). Singleness and self-identity: The significance of partnership status in the narratives of never-married women. *Journal of Social and Personal Relationships* 33(3), 385–400.
17. Statistični urad Republike Slovenije [SURS]. (2016). *Poroke in razveze*. Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno prek <http://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17/wwwroot/dist/favicon/favicon-16x16.png>
18. Sullivan, R. (2006). Singled Out: How Singles Are Stereotyped, Stigmatized, and Ignored, and Still Live Happily Ever After, by Bella DePaulo. *Contemporary Sociology* 37(2).
19. Šori, I. (2015). *Samskost: med ideologijo družine in ideologijo izbire*. Maribor: Založba Aristej.
20. Ule, M. in Kuhar, M. (2003). *Mladi, družina, starševstvo*. Ljubljana: FDV.
21. Ule, M. (2008). *Za vedno mladi?* Ljubljana: FDV.
22. Weeks, J. (1995). *Invented moralities: Sexual values in an age of uncertainty*. Cambridge: Polity Press, Blackwell Publishers, Ltd.

PRILOGA A: Vprašalnik

Sklop 1: Samski stan in razlogi zanj

1. Kakšni so razlogi, da ste samski?
2. Kako gledate na svoj samski stan? (Podvprašanja – iščete partnerja oz. si ga sploh želite ...)
3. Kako gledate na partnerski odnos?
4. S kom živite? Ste povezani s svojo družino?
5. Kako ste zadovoljni s tako ureditvijo? Nekateri, ki živijo sami, se soočajo s osamljenostjo. Kako je s tem pri vas?

Sklop 2: Spoznavanje partnerjev

1. Kako preživljate prosti čas?
2. Kako širok je vaš krog prijateljev?
3. Kako spoznavate nove ljudi?
4. Kakšno je vaše mnenje o portalih za spoznavanje/hitrih zmenkih/zabavah za samske?
5. V medijih in na spletu je zaslediti mnogo nasvetov, kako spoznati pravega/pravo. Kakšno je vaše mnenje o tem?
6. Ali spremljate spletne forume oz. ste kdaj zasledili zapise na to temo na forumih? Vaš komentar?

Sklop 3: Stereotipi

1. Kakšno mnenje ima o vaši samskosti vaša družina in vaši bližnji?
2. Kako po vašem mnenju družba gleda na samske ljudi po 30. letu?
3. Kakšne so vaše izkušnje s predsodki glede samskosti?
4. Se vam zdi, da ste kot samska ženska/moški v drugačnem položaju od samskih nasprotnega spola? V čem je razlika?
5. So samski sami krivi za to, da so samski? Kakšno je vaše mnenje (imate previsoke kriterije, ste preveč nedružabni ...)?

Sklop 4: Pritiski družbe

1. Nekateri samski se soočajo z različnimi pritiski družbe. Kakšne so vaše izkušnje?
2. Ali vas želijo »poparčkati« oz. vam predstavljajo druge samske?
3. Vas sprašujejo, zakaj ste samski? Kakšen je vaš odgovor? Je ta resničen?

4. Kakšni so po vašem mnenju razlogi, da je vse več samskih?
5. Kaj mislite, da lahko samski naredijo, da najdejo popolnega partnerja/partnerko?
6. Imate za samske kakšen nasvet, kako naj doživijo čim bolj izpolnjeno samsko življenje?
7. Bi kaj dodali?

Sklop 5: Demografski podatki

1. Spol:
2. Starost:
3. Kraj bivanja: (veliko mesto – Lj/Mb, manjše mesto, kraj, primestje, podeželje)
4. Čas samskosti:
5. Zaposlen/nezaposlen:
6. Izobrazba: